

УДК 334.012.63/.64:355(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2023-3-8>**Кобеля-Звір М.Я.**кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики
Львівського торговельно-економічного університету**Kobelya-Zvir Maryana**

Lviv University of Trade and Economics

ГРАНТОВА ПІДТРИМКА МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ З МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

GRANT SUPPORT OF THE INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION IN UKRAINE DURING THE WAR

У статті розглянуто основні грантові інструменти для підтримки України в умовах війни від Міжнародної організації з міграції (МОМ). Продемонстровано ключові пріоритети МОМ в Україні з того часу, коли ПрМОМ почало працювати в Києві у 1996 році, коли Україна отримала статус країни-спостерігача при МОМ. Наголошено на тому, що з початку російської агресії у 2014 р. ПрМОМ почало приділяти особливу увагу проблемам ВПО та інших категорій уражених війною осіб та проводити роботу за напрямками: працевлаштування, мікропідприємництво та самозайнятість ВПО та осіб, постраждалих від конфлікту; розвиток соціальної інфраструктури у зонах переселення та повернення, а також підтримка стабілізації громад, що зазнали наслідків конфлікту на Донбасі; грошова допомога ВПО; національна гаряча лінія для ВПО. Наведено перелік програм грошової і негрошової грантової допомоги в умовах війни для представників мікро- та малого бізнесу. Окреслено основні переваги, що отримують внутрішньо переміщені особи та люди, які постраждали від війни, від використання грантових інструментів. Наголошено, що грантові програми від МОМ – це суттєва підтримка бізнесу, зокрема на грантові кошти представники мікро- та малого підприємництва мають можливість зробити наступне: придбання спеціалізованого обладнання, інструментів, потрібних для виробництва/переробки та інших заходів підприємства; орендування приміщень; ремонт чи облаштування приміщень; створення додаткових робочих місць; придбання сировини для виробничого процесу; перевезення обладнання/персоналу; розвиток експорту (ліцензування, дозволи, пошук нових зовнішніх ринків тощо); інші необхідні для адаптації у військовий час заходи. Зазначено, що українці не надто активно грантову підтримку використовують. Визначено основні причини цього: низька поінформованість про можливість та перспективи залучати грантові ресурси, не вміння працювати з донорами, недовіра українців до підтримки міжнародних організацій, не можливість повторно отримати грант від МОМ, дещо обмежена географія інтересів МОМ, яка в різних конкурсах представлена кількома областями, грантові ресурси від МОМ не доступні для представників середнього бізнесу. За умов подолання цих бар'єрів внутрішньо переміщені особи і люди, які постраждали від війни, мають можливість сповна відчути соціально-економічний ефект від залучення грантової допомоги від МОМ.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, гранти, МОМ, грантова допомога, грантова підтримка, Міжнародна організація з міграції.

The article examines the main grant instruments for supporting Ukraine in war conditions from the International Organization for Migration (IOM). The key priorities of the IOM in Ukraine since the time when PrIOM began working in Kyiv in 1996, when Ukraine received the status of an observer country at the IOM, are demonstrated. It was emphasized that since the beginning of the Russian aggression in 2014, PrIOM began to pay special attention to the problems of IDPs and other categories of persons affected by the conflict and to conduct work in the following areas: employment, micro-entrepreneurship and self-employment of IDPs and persons affected by the conflict; development of social infrastructure in resettlement and return zones, as well as support for the stabilization of communities affected by the conflict in Donbas; cash assistance to IDPs; national hotline for IDPs. The list of programs of monetary and non-monetary grant assistance in war conditions for representatives of micro and small businesses is given. The main benefits that IDPs and war-affected people receive from the use of grant instruments

are outlined. It was emphasized that grant programs from IOM are a significant support for business, in particular, with grant funds, representatives of micro and small businesses have the opportunity to: purchase specialized equipment, tools needed for production/processing and other enterprise activities; renting premises; repair or arrangement of premises; creation of additional jobs; purchase of raw materials for the production process; transportation of equipment/personnel; export development (licensing, permits, search for new foreign markets, etc.); other measures necessary for adaptation in wartime. It is noted that Ukrainians do not use it too actively. The main reasons for this were identified: low awareness of the possibility and prospects of attracting grant resources, inability to work with donors, distrust of Ukrainians in the support of international organizations, inability to receive a grant from IOM again, somewhat limited geography of interests of IOM, which in various competitions is represented by several regions, grant IOM resources are not available to medium-sized businesses. Under the conditions of overcoming these barriers, internally displaced persons and people affected by the war have the opportunity to fully experience the socio-economic effect of attracting grant aid from IOM.

Key words: international technical assistance, grants, IOM, grant assistance, grant support, International Organization for Migration.

Постановка проблеми. Згідно з дослідженнями МОМ із початком повномасштабного вторгнення російських військ на територію України 20,8 млн осіб у нашій державі втратили дохід, 16,4 млн членів сімей втратили роботу, а 8,2 млн осіб не можуть купувати елементарні речі [11]. Ці цифри красномовно демонструють потребу великої частини населення в фінансовій підтримці. МОМ в Україні разом із міжнародними партнерами реагує відповідно до своєї місії: надає допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО) і людям, які постраждали від війни. Грантова підтримка від МОМ такої цільової аудиторії – це не лише гранти у грошовій формі, але й у негрошовій, а саме: обладнання, навчання, експертна допомога тощо. Незважаючи на той факт, що грантова підтримка від МОМ є досить суттєвою, українці не надто активно її використовують. На це є ряд причин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями співпраці України з МОМ займалися Баженова С.Е., Пологовська Ю.Ю., Канцур І.Г., Аль-Хурані І., Горбачова І.В., Ксендзук В.В., Хендель Н.В., Длугопольська Т.І., Чалюк Ю.О. та ін. Зокрема, в дослідженнях Хендель Н.В. прослідковано за історією співпраці України та МОМ: Україна співробітничала з МОМ на основі Статуту МОМ від 19.10.1953 р., Угоди між Кабінетом Міністрів України та міжнародною організацією з міграції щодо статусу МОМ в Україні та співробітництва у сфері міграції від 03.12.1999 р., Угоди між Адміністрацією Державної прикордонної служби України і МОМ про співробітництво від 01.04.2005 р., Угоди про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України і МОМ від 14.09.2005 р., Угоди про співробітництво між Міністерством соціальної політики України та Представництвом МОМ в Україні від 15.09.2011 р. [15]. Частково питань грантової підтримки МОМ торкнулися Длугопольська Т.І., Чалюк Ю.О. [6; 16]. Незважаючи на інтерес науковців до питань взаємодії

України з МОМ, поза увагою залишилися конкретні аспекти грантової допомоги.

Метою дослідження є проаналізувати грантову підтримку Міжнародної організації з міграції в Україні під час війни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Представництво МОМ в Україні надає допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО) і людям, які постраждали від війни. ПрМОМ в Україні почало працювати в Києві у 1996 році, коли Україна отримала статус країни-спостерігача при МОМ. У 2001 році Україна звернулася із запитом про надання їй статусу країни-члена МОМ, і у 2002 році Парламент України ратифікував статут організації [7]. Відповідно до загальної стратегії МОМ діяльність Представництва МОМ в Україні спрямована на сприяння усвідомленню можливостей і проблем міграції в українському контексті. Максимізація цих можливостей і зведення до мінімуму проблем, викликаних міграційними переміщеннями, – це керівні принципи всіх заходів і програм, які реалізує Представництво. МОМ в Україні надає допомогу внутрішньо переміщеним особам (ВПО) і людям, які постраждали від війни, протидіє торгівлі людьми, надає допомогу Уряду у протидії нерегульованій міграції та покращенні системи управління міграційними процесами, а також розробляє політику в галузі охорони здоров'я, яка враховувала б мігрантів. Водночас Представництво МОМ в Україні долучається до використання потенціалу розвитку міграції, поширення інформації про міграцію, популяризації культурного розмаїття та протидії ксенофобії та нетерпимості [13].

З початку російської агресії у 2014 р. ПрМОМ почало приділяти особливу увагу проблемам ВПО та інших категорій уражених конфліктом осіб та проводити роботу за напрямками: працевлаштування, мікропідприємництво та самозайнятність ВПО та осіб, постраждалих від конфлікту; розвиток соціальної інфраструктури

у зонах переселення та повернення, а також підтримка стабілізації громад, що зазнали наслідків конфлікту на Донбасі; грошова допомога ВПО; національна гаряча лінія для ВПО [9]. А від початку повномасштабної війни в Україні МОМ переорієнтувала свої програми та проекти та з лютого 2022 року по березень 2023 року охопила близько трьох мільйонів людей гуманітарною підтримкою, яка включає: надання непродовольчих товарів та предметів гігієни; заходи у сфері водопостачання, санітарії та гігієни; багатоцільову грошову допомогу; медичну допомогу та заходи у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки; сприяння колективним центрам; захист та інші види допомоги [13]. В Україні ПрМОМ працює спільно з партнерами – НУО, центральними та місцевими органами влади, а також громадськістю. ПрМОМ підписало меморандуми про взаєморозуміння з усіма міністерствами та службами, які опікуються питанням міграції в Україні, та уклало місцеві угоди про партнерство з ураженими конфліктом громадами. ПрМОМ є членом Національної робочої групи з гуманітарних питань, Міжкластерної координаційної групи та членом кластерів ООН з питань житла та непродовольчої допомоги; захисту; води, санітарії та гігієни, а також інших координаційних технічних робочих груп [9; 13]. Крім того, ПрМОМ за фінансового сприяння ЄС запроваджено Національну систему моніторингу ситуації з ВПО, метою якої є підтримка Уряду України у збиранні та аналізі інформації щодо соціально-економічних характеристик ВПО та домогосподарств, що складаються з ВПО, а також викликів, із якими стикаються ВПО [9].

Така багатогранна діяльність ПрМОМ в Україні підсилюється грантовою допомогою. За підтримки міжнародних організацій МОМ надає гранти для представників ВПО, ветеранів, бізнесу тощо. Розглянемо декілька грантових інструментів.

3 січня 2019 року Міжнародна організація з міграції (МОМ), Представництво в Україні, за фінансової підтримки Європейського Союзу впроваджує проект «Підтримка реінтеграції ветеранів конфлікту на сході України та їхніх сімей» у трьох пілотних областях України: Київській, Дніпропетровській та Львівській. Проект мав на меті сприяти Уряду України в наданні допомоги ветеранам конфлікту на сході України та їхнім родинам задля ефективної реінтеграції до цивільного життя, а також активної участі в соціально-економічному розвитку громад. Сприяння професійній підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації ветеранів – основні компоненти проекту. Для ветеранів було проведено низку дводен-

них тренінгів із розвитку навичок лідерства, адаптивності, міжособистісного спілкування, ведення переговорів та ефективного діалогу, роботи в команді та управління часом. Пройшовши тренінги, учасники змогли подати заявку на отримання індивідуальних грантів розміром до 400 євро для проходження професійних курсів із підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації в навчальних закладах України. Пріоритет надавався заявникам, які на той час: не мали постійного місця роботи; мали низьку зарплату або часткову зайнятість; самі виховували дітей; утримували багатодітні родини або мали інвалідність. Грант надавався винятково у формі оплати узгоджених навчальних курсів та не передбачав грошових виплат учасникам. Проект співпрацював із усіма навчальними закладами України, які мали відповідну реєстрацію [3].

У 2022 році МОМ в межах Проекту «Зміцнення самозабезпечення переміщених осіб та громад, що постраждали від конфлікту в Україні», який фінансувався Федеративною Республікою Німеччина, здійснила набір зацікавлених підприємців до участі у тренінгу з масштабування власного бізнесу. До подання заявок запрошувалися особи з числа внутрішньо переміщених осіб та членів місцевих громад, зокрема колишніх учасників бойових дій та осіб, які належать до уразливих категорій населення, жінки та чоловіки віком від 18 до 60 років. В конкурсному відборі брали участь представники бізнесу, які відповідали наступним критеріям:

– Безперервна операційна діяльність та офіційна реєстрація бізнесу протягом останнього року.

– Заявник має бути зареєстрованим як ФОП або володіти офіційно зареєстрованою компанією (ТОВ або іншого типу). Перевага віддаватиметься компаніям, 100% прав власності на які належать заявнику. Водночас допускається також співвласність, але при цьому частка власності заявника повинна бути не менше 50%. Інша частка прав власності повинна належати особі чи особам, які відповідають критеріям уразливості МОМ. Якщо компанія належить членам одного домогосподарства, це також допускається. У будь-якому разі заявник повинен бути безпосередньо залучений до бізнесу та керування ним.

– Фізичне розташування в орендованому/власному виробничому чи офісному приміщенні протягом принаймні одного року, що має бути підтверджено відповідним договором оренди або актом на право власності на приміщення.

– Категорії бізнесів: виробництво, сільське господарство, послуги (підприємства у сфері роздрібної та гуртової торгівлі не допускаються).

– Кількість офіційно працевлаштованих найманих працівників не менше чотирьох; трудові угоди мають бути укладені не менш ніж за шість місяців до подання заявки на участь у програмі.

– Річний валовий дохід (обсяг продажів) не менше ніж 1 000 000 гривень, що має бути підтверджено у податковій декларації за 2017 рік або іншим документальним чином.

Розмір грантової допомоги у вигляді профільного обладнання у разі успішного захисту бізнес-планів – до 5 000 євро [5].

У 2021 році МОМ, Агентство ООН з питань міграції, за фінансової підтримки Європейського Союзу оголосили конкурс для ініціативних груп, які зацікавлені долучитися до проекту, спрямованого на зміцнення стійкості громад шляхом соціально-економічної підтримки ветеранів. До конкурсу запрошувалися громади Тернопільської, Вінницької, Донецької, Запорізької, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Київської, Черкаської та Чернігівської областей. Головні вимоги до заявників:

– Кількість зареєстрованих ветеранів конфлікту на сході України у громаді має становити не менше 100 осіб.

– Ініціативна група повинна налічувати щонайменше 15 осіб (група може включати представників соціально уразливих груп: ВПО, національних меншин, осіб із інвалідністю, а також представників різних професійних груп, місцевої влади, громадських організацій, людей різного віку та інших активних мешканців громади). Обов'язкова кількість ветеранів конфлікту на сході України у складі ініціативної групи має становити не менше 50% від загальної кількості.

– Наявність попереднього плану та ідей щодо втілення соціальних, культурних, освітніх заходів соціального згуртування, включно із заходами, спрямованими на захист прав ветеранів конфлікту на сході України, підтримку реінтеграції та зменшення стигматизації ветеранів конфлікту на сході України.

– Наявність діючого об'єкта соціальної інфраструктури у комунальній власності або на балансі громадської організації, що надає соціальні послуги населенню та використовується всіма представниками громади (ветеранами конфлікту на сході України, місцевими жителями, ВПО, національними меншинами, людьми з інвалідністю та ін.).

Відібрані на конкурсних засадах ініціативні групи були залучені до таких активностей:

I. Участь у тренінгах та консультаціях. МОМ провела тренінги та консультації для кожної ініціативної групи з питань розвитку громад та соціальної згуртованості. Одним із результатів

цієї роботи було створення плану соціальних заходів у громаді.

II. Створення плану проведення соціальних заходів. Ініціативні групи розробили та надали МОМ план соціальних заходів, який включав заходи із реінтеграції ветеранів, залучення різних соціальних груп до спільних дій, культурні, спортивні або освітні активності. МОМ розглянула надані плани та надала грантову підтримку у вигляді закупівлі обладнання, техніки та матеріалів для реалізації заходів.

Максимальна сума гранту становила **до 8 000 євро** [10].

У 2022 році МОМ, Агентство ООН з питань міграції в межах реалізації проекту «Розвиток МСП: економічна інтеграція внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу» запрошували малі підприємства взяти участь у програмі грантів. Ініціатива була спрямована на надання підтримки малим підприємствам, які перемістилися або працюють в Івано-Франківській, Львівській, Київській, Тернопільській і Закарпатській областях. Основною метою проекту була підтримка економіки України шляхом сприяння створенню робочих місць, відновленню виробництва та задоволенню попиту населення на критичні товари та послуги. Максимальна сума гранту – 20 000 євро у гривневому еквіваленті. Одержувач гранту несе відповідальність за сплату всіх податків, зборів, мита та інших нарахунків, пов'язаних із отриманням гранту. Розглянуті були лише заявки малих підприємств, які мали не менше року досвіду роботи на ринку (зареєстровані до вересня 2021 року включно) та працевлаштовували щонайменше 10 осіб. Претендувати на грант міг бізнес, який належав хоча б до однієї зі вказаних нижче категорій:

1. Малі виробничі підприємства, що перемістилися та перереєструвалися з територій, постраждалих від війни, до Івано-Франківської, Львівської, Київської, Тернопільської та Закарпатської областей.

2. Малі агропідприємства, що працюють в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській і Закарпатській областях.

3. Малі підприємства переробної промисловості, що працюють в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській і Закарпатській областях.

4. Малі підприємства з різних галузей, якими керують жінки та які перемістилися або працюють в Івано-Франківській, Львівській, Тернопільській і Закарпатській областях.

Пріоритет у межах цього конкурсу було надано підприємствам, які:

- створювали 3 (три) та більше додаткових робочих місць;
- створювали додану вартість;

- виробляли товари/надавали послуги, які повністю/частково орієнтувалися на експорт, підвищували свій експортний потенціал або шукали можливості для експорту;

- виробляли товари/надавали послуги, які є критичними або яких недостатньо на ринку;

- відновлювали розірвані ланцюжки постачання у певних галузях економіки;

- використовували інноваційні технології;

- сприяли відновленню довкілля;

- створювали можливості для працевлаштування таких категорій осіб: людей із інвалідністю, мігрантів, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та/або батьків великих сімей (із трьома чи більшою кількістю дітей) [3; 15].

Грант можна було використати на такі заходи: придбання спеціалізованого обладнання, інструментів, потрібних для виробництва/переробки та інших заходів підприємства; орендування приміщень (на термін до 4-х місяців); ремонт чи облаштування приміщень (включно з придбанням меблів, стелажів тощо); створення додаткових робочих місць; придбання сировини для виробничого процесу; перевезення обладнання/персоналу; розвиток експорту (ліцензування, дозволи, пошук нових зовнішніх ринків тощо); інші необхідні для адаптації у військовий час заходи.

На грантову підтримку не могли претендувати **підприємства з таких галузей:** виробництво або торгівля зброєю та військовим спорядженням; виробництво або торгівля алкогольними напоями; виробництво або торгівля тютюновими виробами; виробництво або торгівля радіоактивними матеріалами; виробництво, торгівля або використання неброблених азбестових волокон; виробництво або торгівля фармацевтичними препаратами; виробництво або торгівля пестицидами/гербицидами, які зняті з міжнародного виробництва або заборонені.

Критерії оцінювання:

- Доцільність бізнесу (додана вартість, товар/послуга, розмір і тенденції ринку, частка ринку та обсяг продажів, цільова аудиторія).

- Аналіз конкурентного середовища (аналіз конкурентів, включаючи їхні сильні та слабкі сторони, географію, частку ринку, ціни).

- Маркетинговий план (рекламна стратегія, яку підприємство впровадить для продажу своїх товарів/послуг).

- Операційний план (опис процесу переміщення, місцеперебування, приміщення, матеріальних ресурсів (обладнання тощо), плану відновлення виробництва).

- План управління персоналом (управління та організаційна структура, наявність кваліфікованого персоналу та досвідченої команди).

- Фінансові результати бізнесу (прогнозований фінансовий звіт і рух коштів).

- План використання гранту (доцільність і економічна ефективність запланованих витрат, чіткі та вимірювані цілі, які будуть досягнуті завдяки кожному траншу, надання вчасного фінансового звіту).

- Сталість (здатність вести бізнес без негативного впливу на довкілля (енергоефективність, безвідходність) та з користю для громади (працевлаштування вразливих категорій населення, наприклад, ВПО).

- Оцінка ризиків і план їхнього пом'якшення [3; 15].

У 2023 році актуальною є **грантова програма МОМ для постраждалих від війни мікро- та малих підприємств в Україні**. В межах проекту «Розвиток малих та середніх підприємств: Економічна інтеграція внутрішньо переміщених осіб та відновлення бізнесу», що фінансується Федеральним міністерством економічного співробітництва та розвитку Німеччини (BMZ) через Банк розвитку KfW, МОМ, Агентство ООН з питань міграції, Представництво в Україні запрошують український мікро- та малий бізнес взяти участь у грантовій програмі. Основною метою грантової програми є підтримка економіки України шляхом відновлення робочих місць та виробництва, а також задоволення попиту населення на критично важливі товари та послуги. На грант можуть претендувати: малі та мікропідприємства, що релокуються або здійснюють діяльність у місті Київ, Київській, Львівській, Закарпатській, Сумській, Чернігівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Полтавській, Дніпропетровській або Харківській областях; зареєстровані не менше ніж за 1 рік до дати подання заявки; зареєстровані в Україні та належать громадянам України, є мікропідприємством або малим підприємством.

МОМ планує надати гранти 100 малим та 270 мікропідприємствам. Для мікропідприємства максимальна сума гранту становить 4 500 євро в гривневому еквіваленті за курсом ООН. Для малих підприємств максимальна сума гранту становить 20 000 євро в гривневому еквіваленті за курсом ООН. Одержувачі гранту несуть відповідальність за сплату всіх податків, зборів та зборів у зв'язку з грантом.

Грант можна отримати на наступне: придбання спеціалізованого обладнання, інструментів, необхідних для виробництва/переробки та іншої діяльності компанії; оренда приміщення (до 4 місяців); ремонт і облаштування приміщень (у тому числі придбання меблів, стелажів тощо); заробітна плата (до 4 місяців) і витрати на створення додаткових робочих місць; закупівля сировини для виробничого процесу (до 50% від

суми гранту); перевезення обладнання/персоналу; інші відповідні види діяльності.

Всі заходи повинні плануватися на термін до 4 місяців [4].

Історії тих підприємств, які вже отримали фінансування від MOM, демонструють зростаючу динаміку розвитку, підвищення рівня прибутковості. Серед переможців такі проекти: «Ремесло торувати шлях до успіху | IOM Ukraine», «Тільки один план – відновити те, що потрібно і можливо»: малий | IOM Ukraine», «Економічна криза як поштовх до зростання: харківський бізнес | IOM Ukraine», «Не просто вижити, а процвітати: інновації допомагають бізнесу в Україні втриматися на плаву під час війни», «Релоковані та успішні: Німеччина та MOM допомагають відновити | IOM Ukraine» та ін. [1; 2; 12; 14].

Попри той факт, що грантова підтримка від MOM є досить суттєвою, українці не надто активно її використовують. Розглянемо основні причини цього відповідно до опитування, проведеного Центром розвитку «ЧАС ЗМІН») [8].

Усі перепони можна розподілити на дві групи:

1. Що стосуються загальних аспектів роботи з грантовими інструментами.

1.1. Низька поінформованість про можливість та перспективи залучати грантові ресурси. Дієвим інструментом для зменшення цього бар'єру є підсилення інформаційно-роз'яснювальної та просвітницької кампанії від MOM та міжнародних партнерів. Також важливим методом, що здатен суттєво підвищити рівень розуміння громадськості у темі грантових можливостей, є запровадження на рівні держави просвітницьких платформ для розміщення інформації про гранти.

1.2. Невміння працювати з донорами, а саме: відсутність навиків із пошуку актуальних грантових конкурсів, адаптації ідей/потреби під пріоритети програми та розробки грантового проекту. Цей блок питань в основному стосується набуття практичних навичок та компетенцій щодо розробки якісних проектних пропозицій для участі у грантових конкурсах. Тому процес ширення інформації про актуальні грантові можливості MOM та міжнародних партнерів повинен супроводжуватися проведенням низки заходів практичного спрямування. Також важливим інструментом, що здатен суттєво вплинути на ефективність залучення грантових коштів, є відкриття консультаційних центрів при ЦНАП у регіонах, які підпадають під пріоритети грантодавця.

1.3. Недовіра українців до підтримки міжнародних організацій. Ефективним інструментом для мінімізації цього бар'єру може бути: ширення просвітницької інформації на рівні всеукраїнських класичних та новітніх медіа; поєднання комунікаційних кампаній у різних соціальних

мережах одночасно; залучення лідерів думок та представників бізнесу, які вже отримали фінансування від MOM та міжнародних партнерів. Демонстрація історій успіху найкраще працює для подолання високого рівня недовіри.

2. Специфічні бар'єри в роботі з грантовими інструментами MOM.

2.1. Неможливість повторно отримати грант від MOM. У переважній більшості грантових програм MOM лімітує заявників в отриманні повторного фінансування, якщо заявник вже скористався фінансуванням від MOM попередньо. Отримати грант можуть організації, які ще не були підтримані.

2.2. Дещо обмежена географія інтересів MOM, яка в різних конкурсах представлена кількома областями. Наприклад: у програмі 2023 року на грант можуть претендувати підприємства з міста Київ, у Київській, Львівській, Закарпатській, Сумській, Чернігівській, Тернопільській, Івано-Франківській, Полтавській, Дніпропетровській або Харківській областях.

2.3. Грантові ресурси від MOM доступні лише мікро- та малому бізнесу. І хоча представники середнього бізнесу цілком підпадають під інші критерії прийнятності грантових програм MOM, але все ж не мають шансу на грантове фінансування.

Дієвим методом подолання цих перепон вважаємо розширення географії грантової підтримки, адже у всіх регіонах України є представники бізнесу, які потребують «руки допомоги» від міжнародних партнерів. А також перегляд представниками MOM критеріїв прийнятності щодо аплікантив у грантових конкурсах. Зокрема: надати можливість брати участь у конкурсах представникам усіх територіальних громад, що підконтрольні Уряду України, а також допускати до участі у грантових програмах представників середнього бізнесу.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, в умовах війни та гострої потреби деяких категорій населення в суттєвій фінансовій підтримці MOM разом із міжнародними партнерами ініціює ряд програм та проектів задля допомоги тим, хто постраждав від агресії Росії. Поряд із наданням непродовольчих товарів та предметів гігієни, медичної допомоги та організацією заходів у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, MOM надає багатоцільову грошову допомогу, яка представлена у формі грантової підтримки. Проте через ряд перепон потенційні грантоотримувачі не користуються активно грантовими інструментами. За умов подолання цих бар'єрів внутрішньо переміщені особи і люди, які постраждали від війни, мають можливість сповна відчувати соціально-економічний ефект від залучення грантової допомоги від MOM.

Список використаних джерел:

1. «Тільки один план – відновити те, що потрібно і можливо»: малий бізнес повертає Чернігів до життя на тлі масових відключень електроенергії. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/tilky-odyn-plan-vidnovyty-te-shcho-potribno-i-mozhlyvo-malyy-biznes-povertaye-chernihiv-do-zhyttya-na-tli-masovykh-vidklyuchen-elektroenerhiyi> (дата звернення: 02.08.2023).
2. Економічна криза як поштовх до зростання: харківський бізнес пускає коріння у Львові. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/ekonomichna-kryza-yak-poshtovkh-do-zrostannya-kharkivskyy-biznes-puskaye-korinnya-u-lvovi> (дата звернення: 25.07.2023).
3. Гранти MOM на професійну освіту для ветеранів. Громадський простір ГУРН. URL: <https://gurt.org.ua/news/grants/51034/> (дата звернення: 05.07.2023).
4. Грантова програма MOM для постраждалих від війни мікро- та малих підприємств в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/hrantova-prohrama-mom-dlya-postrazhdalikh-vid-viiny-mikro-ta-malykh-pidpriemstv-v-ukrayini> (дата звернення: 22.07.2023).
5. Гроші на розвиток власного бізнесу: Грантова програма від MOM. URL: <https://dia.dp.gov.ua/groshi-na-rozvitok-vlasnogo-biznesu-grantova-prohrama-vid-mom/>. <https://ukraine.iom.int/uk/news/konkurs-hrantiv-vid-mom-dlya-pidtrymky-maloho-biznesu> (дата звернення: 26.07.2023).
6. Длугопольська Т.І. Роль міжнародних та громадських організацій у соціальній адаптації та інтеграції ВПО у приймаючі громади в Україні. URL: http://bses.in.ua/journals/2018/27_1_2018/10.pdf (дата звернення: 25.07.2023).
7. Закон України Про прийняття Статуту Міжнародної організації з міграції та Змін до Статуту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-IV#Text> (дата звернення: 25.07.2023).
8. Конкурс грантів від MOM для підтримки малого бізнесу. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/news/konkurs-hrantiv-vid-mom-dlya-pidtrymky-maloho-biznesu> (дата звернення: 25.07.2023).
9. Міжнародна організація з міграції (MOM). URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2611-iom> (дата звернення: 25.07.2023).
10. MOM за підтримки ЄС оголосила додатковий конкурс для громад у десяти областях України. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/ekonomika/konkursi-ta-granti/54902.html> (дата звернення: 26.07.2023).
11. Національне дослідження уразливості населення до торгівлі людьми та експлуатації в умовах війни. URL: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_UKR_web.pdf (дата звернення: 29.07.2023).
12. Не просто вижити, а процвітати: інновації допомагають бізнесу в Україні триматися на плаву під час війни. URL: <https://ukraine.iom.int/stories/not-just-surviving-thriving-innovations-help-business-ukraine-stay-afloat-during-war> (дата звернення: 02.08.2023).
13. Офіційний сайт Міжнародної організації праці в Україні. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini> (дата звернення: 25.07.2023).
14. Ремесло торувати шлях до успіху. URL: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/remeslo-toruvaty-shlyakh-do-uspikhu> (дата звернення: 02.08.2023).
15. Хендель Н.В. Діяльність міжнародних організацій в Україні з надання допомоги населенню в умовах антитерористичної операції. URL: <http://surl.li/kkkyu> (дата звернення: 25.07.2023).
16. Чалюк Ю.О. Міжнародні донори у соціальному секторі України. *Вісник ХДУ. Серія Економічні науки*. Том 3. № 30 (2018). URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/305> (дата звернення: 25.07.2023).
17. Центр розвитку «ЧАС ЗМІН». URL: <http://www.chaszmin.com.ua/> (дата звернення: 25.07.2023).

References:

1. "Til'ky odyn plan – vidnovyty te, scho potribno i mozhlyvo": malyj biznes povertaye Chernihiv do zhyttia na tli masovykh vidkliuchen' elektroenerhii ["There is only one plan – to restore what is necessary and possible": small business is bringing Chernihiv back to life against the background of massive power outages]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/tilky-odyn-plan-vidnovyty-te-shcho-potribno-i-mozhlyvo-malyy-biznes-povertaye-chernihiv-do-zhyttya-na-tli-masovykh-vidklyuchen-elektroenerhiyi> (accessed August 2, 2023).
2. Ekonomichna kryza yak poshtovkh do zrostannia: kharkivs'kyj biznes puskaie korinnia u Lvovi [Economic crisis as an impetus for growth: Kharkiv business takes root in Lviv]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/ekonomichna-kryza-yak-poshtovkh-do-zrostannya-kharkivskyy-biznes-puskaye-korinnya-u-lvovi> (accessed July 25, 2023).
3. Hranty MOM na profesijnu osvitu dlia veteraniv. Hromads'kyj prostir HURN [IOM grants for professional education for veterans. Public space of GURN]. Available at: <https://gurt.org.ua/news/grants/51034/> (accessed July 5, 2023).
4. Hrantova prohrama MOM dlia postrazhdalikh vid viiny mikro- ta malykh pidpriemstv v Ukraini [IOM grant program for war-affected micro and small enterprises in Ukraine]. Available at:

- <https://ukraine.iom.int/uk/news/hrantova-prohrama-mom-dlya-postrazhdalykh-vid-viyny-mikro-ta-malykh-pidpryyemstv-v-ukrayini> (accessed July 22, 2023).
5. Hroshi na rozvytok vlasnoho biznesu: Hrantova prohrama vid MOM [Money for the development of one's own business: Grant program from IOM]. Available at: <https://dia.dp.gov.ua/groshi-na-rozvytok-vlasnogo-biznesu-grantova-prohrama-vid-mom/>. <https://ukraine.iom.int/uk/news/konkurs-hrattiv-vid-mom-dlya-pidtrymky-maloho-biznes> (accessed July 26, 2023).
 6. Dluhopol's'ka T.I. Rol' mizhnarodnykh ta hromads'kykh orhanizatsij u sotsial'nij adaptatsii ta intehratsii VPO u pryjmaiuchi hromady v Ukraini [The role of international and public organizations in social adaptation and integration of IDPs into host communities in Ukraine]. Available at: http://bses.in.ua/journals/2018/27_1_2018/10.pdf (accessed July 25, 2023).
 7. Zakon Ukrainy Pro pryjniattia Statutu Mizhnarodnoi orhanizatsii z mihratsii ta Zmin do Statutu [Law of Ukraine On Adoption of the Statute of the International Organization for Migration and Amendments to the Statute]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/114-IV#Text> (accessed July 25, 2023).
 8. Konkurs hrantiv vid MOM dlia pidtrymky maloho biznesu [Contest of grants from IOM to support small businesses]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/news/konkurs-hrantiv-vid-mom-dlya-pidtrymky-maloho-biznesu> (accessed July 25, 2023).
 9. Mizhnarodna orhanizatsiia z mihratsii (MOM) [International Organization for Migration (IOM)]. Available at: <https://geneva.mfa.gov.ua/posolstvo/2611-iom> (accessed July 25, 2023).
 10. MOM za pidtrymky YeS oholosyla dodatkovyj konkurs dlia hromad u desiaty oblastiakh Ukrainy [IOM, with the support of the EU, announced an additional competition for communities in ten regions of Ukraine]. Available at: <https://ternopilcity.gov.ua/ekonomika/konkursi-ta-granti/54902.html> (accessed July 26, 2023).
 11. Natsional'ne doslidzhennia urazlyvosti naseleння do torhivli liud'my ta ekspluatatsii v umovakh vijny [National study of the vulnerability of the population to human trafficking and exploitation in conditions of war]. Available at: https://ukraine.iom.int/sites/g/files/tmzbd11861/files/documents/Survey%20results_UKR_web.pdf (accessed July 29, 2023).
 12. Ne prosto vyzhyty, a protsvitaty: innovatsii dopomahaiut' biznesu v Ukraini trymatysia na plavu pid chas vijny [Not just to survive, but to thrive: innovation helps businesses in Ukraine stay afloat during wartime]. Available at: <https://ukraine.iom.int/stories/not-just-surviving-thriving-innovations-help-business-ukraine-stay-afloat-during-war> (accessed August 2, 2023).
 13. Ofitsijnyj sajt Mizhnarodnoi orhanizatsii pratsi v Ukraini [Official website of the International Labor Organization in Ukraine]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/mom-v-ukrayini> (accessed July 25, 2023).
 14. Remeslo toruvaty shliakh do uspikhu [The craft of paving the way to success]. Available at: <https://ukraine.iom.int/uk/stories/remeslo-toruvaty-shlyakh-do-uspikhu> (accessed August 2, 2023).
 15. Khendel N.V. Diial'nist' mizhnarodnykh orhanizatsij v Ukraini z nadannia dopomohy naseleńniu v umovakh antyterorystychnoi operatsii [Activities of international organizations in Ukraine to provide assistance to the population in the context of an anti-terrorist operation]. Available at: <http://surl.li/kkkyy> (accessed July 25, 2023).
 16. Chaliuk Yu.O. (2018) Mizhnarodni donory u sotsial'nomu sektori Ukrainy [International donors in the social sector of Ukraine]. *Visnyk KhDU. Seriya Ekonomichni nauky*, t. 3, no. 30. Available at: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/305> (accessed July 25, 2023).
 17. Tsentri rozvytku "ChAS ZMIN" ["TIME OF CHANGES" development center]. Available at: <http://www.chaszmin.com.ua/> (accessed July 25, 2023).